

Klasa IV CK, historia i społeczeństwo, rok szkolny 2020/2021.

Wymagania na poszczególne oceny z historii i społeczeństwa dla klasy IV technikum

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. Świat śródziemnomorski						
1. Początki świata greckiego	1. Skąd się wzięła nazwa „Europa”? 2. Początki cywilizacji greckiej 3. Morze w świecie greckim 4. Kolonizacja grecka 5. Grecy i barbarzyńcy	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>polis</i> , wielka kolonizacja, kolonia, metropolia – omawia rolę postaci Herodota – zna daty wielkiej kolonizacji greckiej (VIII–VI w. p.n.e.) – przedstawia genezę pojęcia Europa – opisuje zmiany geograficznego rozumienia terminu Europa – wymienia przyczyny i skutki wielkiej kolonizacji greckiej – prezentuje stosunek Greków do handlu morskiego i żeglugi.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: kultura minojska, kultura mykeńska, Hellada, faktoria, barbarzyńca – zna daty istnienia kultury minojskiej (ok. 2000–1470 r. p.n.e.) i kultury mykeńskiej (ok. 1600–1200 r. p.n.e.) – przedstawia legendarne przekazy na temat Minosa i Agamemnona – wskazuje na mapie zasięg wielkiej kolonizacji greckiej – charakteryzuje kulturę: minojską i mykeńską.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „wieki ciemne”, Wielka Grecja – omawia rolę postaci: Eratostenesa, Strabona – sytuuje w czasie: „wieki ciemne” (ok. 1200–800 r. p.n.e.), epokę klasyczną (V–IV w. p.n.e.) – wskazuje na mapie granice państw starożytnych leżących w basenie Morza Śródziemnego – opisuje początki cywilizacji greckiej – przedstawia stosunek Greków do innych ludów świata starożytnego.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: system kabotażowy, pajdeja – omawia rolę postaci: Hekatajosa z Miletu, Klaudiusza Ptolemeusza – przedstawia wpływ konfliktów i różnic kulturowych na kształtowanie się wspólnoty Hellenów.	Uczeń: – ocenia rolę Morza Śródziemnego w świecie starożytnym – ocenia stosunek Greków do barbarzyńców.

<p>2. Kultura grecka i jej dziedzictwo</p>	<p>1. Złoty wiek Aten 2. Greckie korzenie nauki 3. Architektura i sztuka 4. Kultura hellenistyczna 5. Synkretyzm religijny 6. Aleksandria – stolica nauki greckiej w Egipcie</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: filozofia, hellenizm – omawia rolę postaci: Sokratesa, Platona, Arystotelesa, Herodota, Archimidesa, Fidiasza – zna datę pierwszych igrzysk olimpijskich (776 r. p.n.e.) – charakteryzuje gatunki dramatyczne powstałe w starożytnej Grecji – prezentuje osiągnięcia architektury i sztuki greckiej – przedstawia przyczyny ukształtowania się kultury hellenistycznej – wymienia osiągnięcia kulturalne i naukowe, które cywilizacja europejska zawdzięcza starożytnym Grekom.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Akademia Platona, Liceum Arystotelesa – omawia rolę postaci: Peryklesa, Tukidydesa, Ajschylosa, Sofoklesa, Eurypidesa, Talesa z Miletu, Euklidesa – zna daty istnienia kultury hellenistycznej (323–30 r. p.n.e.) – przedstawia osiągnięcia historiografów greckich – wyjaśnia rolę filozofii w starożytnej Grecji – prezentuje rolę teatru w świecie greckim – wymienia cechy charakterystyczne stylu klasycznego w sztuce – wyjaśnia, co wpłynęło na rozwój kultury hellenistycznej.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: hedoniści, cynicy, retoryka, sofisci, synkretyzm – omawia rolę postaci: Protagorasa z Abdery, Gorgiasza z Leontinoj, Ksenofonta, Arystofanesa, Parmenidesa, Eratostenesa – wskazuje na mapie centra kultury hellenistycznej – charakteryzuje okres klasyczny w historii starożytnej Grecji – przedstawia osiągnięcia filozofów greckich – prezentuje wpływ Greków na rozwój nauki – wyjaśnia, na czym polegał synkretyzm religijny w epoce hellenistycznej.</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci: Kallimacha, Teokryta – wyjaśnia, dlaczego Grecy przejmowali elementy kultury ludów Wschodu – opisuje wpływ kultów wschodnich na religię grecką – przedstawia rolę Aleksandrii jako kulturowego centrum świata hellenistycznego.</p>	<p>Uczeń: – ocenia wpływ filozofii na życie starożytnych Greków – ocenia cywilizacyjne skutki rozwoju kultury hellenistycznej – ocenia rezultaty polityki władców hellenistycznych wobec ludności podbitych krain.</p>
---	---	---	---	---	--	---

3. Podboje rzymskie	1. Wpływy etruskie 2. Rzym – główna potęga Italii 3. Powstanie Imperium Rzymskiego 4. Rzymianie w Grecji – zdobywcy i uczniowie 5. Podziały świata rzymskiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu forum – omawia rolę postaci: Romulusa, Horacego, Cyncerona – zna datę założenia Rzymu (753 r. p.n.e.) – przedstawia legendarne początki Rzymu – podaje przykłady wkładu starożytnych Rzymian w rozwój cywilizacji europejskiej – wymienia wzorce greckie przejęte przez Rzymian.	Uczeń: – omawia rolę postaci: Eneasza, Publiusza Korneliusza Scypiona, Wergiliusza, Owidiusza – zna daty: I wojny punickiej (264–241 r. p.n.e.), II wojny punickiej (218–201 r. p.n.e.), III wojny punickiej (149–146 r. p.n.e.) – charakteryzuje stosunek Rzymian do podbitych ludów – przedstawia organizację Imperium Rzymskiego – prezentuje wpływ osiągnięć starożytnych Greków na kulturę Rzymian.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie zasady: <i>Divide et impera</i> i terminu bazylika – omawia rolę postaci: Pyrrusa, Katona Starszego, Tacyty, Swetoniusza – wskazuje na mapie zasięg rozwoju terytorialnego państwa rzymskiego do II w. n.e. – opisuje wpływ kultury etruskiej na społeczeństwo Italii – przedstawia etapy rozwoju terytorialnego Imperium Rzymskiego – omawia podział kulturowy i gospodarczy państwa rzymskiego.	Uczeń: – opisuje i ocenia skutki podbojów prowadzonych przez Rzymian w świecie śródziemnomorskim – wymienia czynniki, które wpłynęły na trwałość podbojów rzymskich.	Uczeń: – ocenia skuteczność rzymskiej zasady: <i>Divide et impera</i> .
4. Europa staje się rzymska	1. <i>Pax Romana</i> 2. Rzymscy budowniczowie Europy 3. Romanizacja	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pax Romana</i> , romanizacja, urbanizacja, akwe-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>limes</i> , <i>Prawo XII tablic</i> , <i>Kodeks Justyniana</i> ,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: mitraizm, saduceusze, faryzeusze	Uczeń: – opisuje techniki i materiały stosowane przez Rzymian w budownictwie	Uczeń: – ocenia wpływ romanizacji na kulturę współczesnej Europy

	<p>4. Prawo rzymskie</p> <p>5. Początki chrześcijaństwa</p> <p>6. Chrześcijaństwo religią imperium</p>	<p>dukt, chrześcijaństwo</p> <p>– zna daty utrzymania się „pokoju rzymskiego” (27 r. p.n.e. – 180 r. n.e.)</p> <p>– omawia rolę postaci: Jezusa z Nazaretu, św. Pawła z Tarsu</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał proces romanizacji</p> <p>– przedstawia skutki romanizacji widoczne współcześnie w krajach Europy</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego chrześcijaństwo rozpowszechniło się wśród mieszkańców Imperium Rzymskiego.</p>	<p><i>Ewangelia</i>, apostoł</p> <p>– omawia rolę postaci: Konstantyna Wielkiego, Teodorzusza Wielkiego, Justyniana</p> <p>– zna daty: wydania <i>Edyktu mediolańskiego</i> (313 r. n.e.) oraz edyktów Teodorzusza Wielkiego (380 i 392 r. n.e.)</p> <p>– wyjaśnia znaczenie <i>pax Romana</i> dla świata rzymskiego</p> <p>– przedstawia rozwój sieci dróg i mostów w państwie rzymskim</p> <p>– opisuje rozwój prawodawstwa rzymskiego i jego ponadczasowe zalety.</p>	<p>– wymienia wady i zalety umocnień granicznych wzniesionych przez Rzymian</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób drogi przyczyniły się do rozwoju państwa rzymskiego</p> <p>– charakteryzuje religie wyznawane w starożytnym Rzymie</p> <p>– omawia proces przekształcania się chrześcijaństwa w religię państwową.</p>	<p>– omawia znaczenie limesu dla Imperium Rzymskiego i jego sąsiadów.</p>	<p>– ocenia znaczenie prawa rzymskiego dla dalszego rozwoju cywilizacji europejskiej.</p>
II. Kształtowanie się Europy						
1. Na gruzach Imperium Rzymskiego	<p>1. Podział Imperium Rzymskiego</p> <p>2. Wędrówki ludów</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: schizma, renesans karoliński, wędrówka ludów</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Konstantyna Wielkiego, Teodorzusza Wielkiego,</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: arianizm, głągolica</p> <p>– omawia rolę po-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: założenia Konstantynopola (330 r.), splądrowania Rzymu przez Wi-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia skutki przemian społeczno-politycznych w Europie we wcze-</p>

	<p>3. Bizancjum 4. Początki państw germańskich i słowiańskich 5. Kościół we wczesnym średniowieczu 6. Frankowie następcami Rzymian 7. Niestojna Europa</p>	<p>– omawia rolę postaci Karola Wielkiego – zna daty: upadku cesarstwa zachodniorzymskiego (476 r.), schizmy wschodniej (1054 r.), upadku Konstantynopola (1453 r.) – przedstawia skutki wędrówki ludów dla Imperium Rzymskiego – wymienia nazwy państw germańskich powstałych na terenach dawnego cesarstwa zachodniorzymskiego.</p>	<p>Justyniana, Karola Młota – zna daty: podziału Imperium Rzymskiego (395 r.), bitwy pod Poitiers (732 r.), misji Cyryla i Metodego (863 r.) – prezentuje okoliczności i skutki podziału Imperium Rzymskiego – przedstawia przyczyny upadku cesarstwa zachodniorzymskiego – wyjaśnia okoliczności i skutki schizmy wschodniej – opisuje proces budowy państwa Franków – charakteryzuje osiągnięcia renesansu karolińskiego.</p>	<p>staci: Attyli, Odoakra, Cyryla, Metodego, Czyngis-chana – zna daty: najazdu Hunów na Europę (375 r.), bitwy pod Adrianopolem (378 r.), przejęcia władzy przez Karolingów (751 r.), najazdów normańskich na Europę (IX–XI w.), powstania imperium mongolskiego (XIII w.) – wskazuje na mapie kierunki wędrówek ludów – opisuje rolę Bizancjum w średniowiecznej Europie – przedstawia rozwój i znaczenie Kościoła w średniowiecznej Europie Zachodniej – prezentuje proces chrystianizacji Europy Środkowej i Wschodniej</p>	<p>zygotów (410 r.), najazdów węgierskich na Europę (IX w.), bitwy na Lechowym Polu (955 r.) – omawia okoliczności powstania państw germańskich i słowiańskich – przedstawia zasięg i skutki najazdów normańskich na Europę – wymienia następstwa najazdów Bułgarów, Węgrów i Mongołów na Europę – wyjaśnia, na czym polegała idea „przeniesienia imperium” w państwie Karolingów – określa wpływy kulturowe docierające do Bizancjum.</p>	<p>nym średniowieczu – ocenia, które z państw germańskich powstałych na gruzach cesarstwa zachodniorzymskiego miały najważniejsze znaczenie.</p>
--	--	---	---	--	--	--

				– wyjaśnia, dlaczego Frankowie zostali następcami Rzymian.		
2. W kręgu islamu	<p>1. Początki islamu</p> <p>2. Podział świata muzułmańskiego</p> <p>3. Podboje arabskie</p> <p>4. Handel i rzemiosło arabskie</p> <p>5. Architektura i sztuka islamu</p> <p>6. Wpływ kultury muzułmańskiej na cywilizację europejską</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: hidżra, islam, muzułmanin, <i>Koran</i>, meczet – omawia rolę postaci Mahometa – zna datę ucieczki Mahometa z Mekki do Medyny (622 r.) – przedstawia główne założenia islamu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: kalifat, arabeska, minaret – omawia rolę postaci Omara I – prezentuje okoliczności pojawienia się islamu – wskazuje na mapie kierunki i zasięg ekspansji muzułmanów – przedstawia przyczyny, zasięg i skutki podbojów arabskich – charakteryzuje architekturę i sztukę islamu – wymienia przykłady wpływu kultury muzułmańskiej na cywilizację europejską. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: sunnici, szyici, <i>Sunna</i>, szariat, astrolabium – omawia rolę postaci: Awicenny, Awerroesa – opisuje historię państwa arabskiego po śmierci Mahometa – wyjaśnia, na czym polega podział wśród muzułmanów – prezentuje rozwój handlu i rzemiosła arabskiego – wymienia najważniejsze cechy funkcjonalne i architektoniczne meczetów – przedstawia politykę Arabów wobec wyznawców różnych religii. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu neoplatonizm – omawia rolę postaci: Alego ibn Abi Taliba, Ibn Chalduna – prezentuje związki między islamem, chrześcijaństwem i judaizmem – wymienia przyczyny dynamicznej ekspansji islamu w średniowieczu – przedstawia różnice między doktrynami sunnitów i szyitów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ kultury muzułmańskiej na cywilizację europejską.

3. Wyprawy krzyżowe	1. Ekspansja Turków seldżuckich 2. Początki ruchu krucjatorskiego w Europie Zachodniej 3. Pierwsze krucjaty 4. Państwa łacińskie na Bliskim Wschodzie 5. Kontrofen-sywa muzułmanów 6. Cesarstwo łacińskie i zmierzch idei krucjat 7. Skutki krucjat	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: krucjata, zakony rycerskie – zna daty: krucjaty ludowej (1096 r.), zdobycia Akki przez muzułmanów (1291 r.) – przedstawia przyczyny społeczne, ekonomiczne i religijne wypraw krzyżowych – wymienia skutki krucjat dla rycerstwa europejskiego.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Lewant, cesarstwo łacińskie, ksenofobia, pogrom, getto – omawia rolę postaci: Urbana II, Saladyna – zna daty: synodu w Clermont (1095 r.), zdobycia Jerozolimy przez krzyżowców (1099 r.), IV krucjaty (1202–1204 r.) – opisuje okoliczności zwołania, przebieg i skutki I wyprawy krzyżowej – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały zakony rycerskie – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki IV krucjaty – wymienia przyczyny upadku państw łacińskich na Bliskim Wschodzie.	Uczeń: – omawia rolę postaci: Fryderyka I Barbarossa, Filipa II Augusta, Ryszarda Lwie Serce – zna daty: II wyprawy krzyżowej (1147 r.), III wyprawy krzyżowej (1189–1202 r.), upadku cesarstwa łacińskiego (1261 r.) – wskazuje na mapie państwa utworzone na Bliskim Wschodzie przez krzyżowców – charakteryzuje organizację państw łacińskich na Bliskim Wschodzie – wymienia przyczyny organizowania wypraw krzyżowych na tereny poza Ziemią Świętą.	Uczeń: – omawia rolę postaci Aleksego I Komnena – zna daty: bitwy pod Manzikertem (1071 r.), bitwy pod Hattin (1187 r.), krucjaty przeciw albigensom (1209–1229 r.) – prezentuje zasięg i skutki ekspansji Turków seldżuckich – przedstawia przyczyny oraz skutki II i III wyprawy krzyżowej – wymienia przykłady wypraw krzyżowych na tereny poza Ziemią Świętą.	Uczeń: – ocenia wpływ krucjat na relacje między chrześcijanami a muzułmanami – ocenia skutki polityczne i kulturowe krucjat dla średniowiecznej Europy.
4. Śre-	1. Rekonkwista	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

<p>dniowieczna Hiszpania na styku trzech kultur</p>	<p>2. Chrześcijaństwo i muzułmanie 3. Żydzi sefardyjscy 4. Współistnienie wielu kultur 5. Kres tolerancji na Półwyspie Iberyjskim 6. Hiszpania po rekonkwiesc 7. Prześladowania Żydów w średniowiecznej Europie</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: rekonkwista, inkwizycja – omawia konflikty między muzułmanami a chrześcijanami na Półwyspie Iberyjskim – wymienia przykłady pokojowego współistnienia wyznawców chrześcijaństwa, islamu i judaizmu na Półwyspie Iberyjskim.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Maurowie, diaspora – zna daty: „czarnej śmierci” (1348–1349 r.), zdobycia Grenady (1492 r.) – wyjaśnia wpływ rekonkwisty na stosunek chrześcijan do wyznawców islamu i judaizmu – opisuje politykę arabską wobec wyznawców różnych religii.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>auto da fé</i>, moryskowie – zna datę zjednoczenia Kastylii i Aragonii (1479 r.) – wskazuje na mapie zmiany terytorialne na Półwyspie Iberyjskim, które zaszyły w wyniku rekonkwisty – przedstawia stosunek Maurów do Żydów sefardyjskich – opisuje przyczyny, przejawy i skutki prześladowania Żydów w średniowiecznej Europie.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: mazarabowie, mudejarowie – zna daty: pierwszego pogromu Żydów w Grenadzie (1066 r.), bitwy pod Las Navas de Tolosa (1212 r.) – wymienia okresy z historii Żydów sefardyjskich na Półwyspie Iberyjskim w średniowieczu – omawia politykę iberyjskich władców chrześcijańskich wobec wyznawców islamu oraz judaizmu.</p>	<p>– ocenia współistnienie wielu kultur i religii na Półwyspie Iberyjskim pod panowaniem arabskim – ocenia stosunek chrześcijan do wyznawców islamu i judaizmu w okresie rekonkwisty.</p>
<p>III. Europa odkrywa świat</p>						
<p>1. Krok poza Europę</p>	<p>1. Przednowożytnie wyobrażenia o świecie 2. Średniowieczni odkrywcy 3. Podłoże ekonomiczne</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu karawela – omawia rolę postaci Marca Polo – zna daty wyprawy Marca Polo (1271–1295 r.)</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: busola, jedwabny szlak – omawia rolę postaci: Henryka Żeglarsza, Bartolomeu Diaza – zna datę odkrycia</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>terra incognita</i>, kwadrant, laska Jakuba – wskazuje na mapie obszary opanowane przez Portugalczy-</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci: Giovanniego da Piano dei Carpini, Benedykta Polaka, Odoryka z Pordenone – zna datę przyzna-</p>	<p>Uczeń: – ocenia znaczenie przełamania przez Portugalczyków strachu przed dalekimi wyprawami – ocenia stosunek żeglarzy portugal-</p>

	<p>wypraw odkrywczych</p> <p>4. Rozwój nauki i techniki</p> <p>5. Uwarunkowania społeczne wypraw odkrywczych</p> <p>6. Ekspansja portugalska</p>	<p>– omawia przyczyny, zasięg i skutki wypraw podróżników europejskich w średniowieczu.</p>	<p>Przylądka Dobrej Nadziei (1488 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie państwa europejskie, których mieszkańcy uczestniczyli w średniowieczu w handlu śródziemnomorskim</p> <p>– wymienia wynalazki techniczne, które umożliwiały podejmowanie wypraw dalekomorskich</p> <p>– podaje ekonomiczne i społeczne przyczyny organizowania wypraw odkrywczych</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Portugalczycy jako pierwsi podjęli ryzyko wypraw odkrywczych</p> <p>– określa kierunki wypraw odkrywczych Portugalczków.</p>	<p>ków w XV w.</p> <p>– omawia średniowieczne wyobrażenia o świecie</p> <p>– wyjaśnia przyczynę zmiany sposobu podróżowania świata u schyłku średniowiecza</p> <p>– przedstawia średniowieczną wymianę handlową</p> <p>– określa wpływ rozwoju nauki i techniki na organizowanie wypraw odkrywczych</p> <p>– wyjaśnia, które zalety karaweli zażyły powodzenia w wyprawach oceanicznych.</p>	<p>nia Portugalii monopolu na handel afrykański (1452 r.)</p> <p>– opisuje znaczenie połączeń handlowych między Dalekim Wschodem a Europą w średniowieczu</p> <p>– wymienia przyczyny zaangażowania się władców i szlachty iberyjskiej w organizowanie wypraw odkrywczych.</p>	<p>skich do ludności tubylczej na wybrzeżach Afryki.</p>
2. Wielkie odkrycia	1. Wyprawy Krzysztofa Ko-	Uczeń: – omawia rolę po-	Uczeń: – omawia rolę po-	Uczeń: – omawia rolę po-	Uczeń: – omawia rolę po-	Uczeń: – ocenia stosunek

<p>geograficzne</p>	<p>lumba 2. Pierwsze kontakty Europejczyków z Indianami 3. Droga morską do Indii 4. Poznawanie Nowego Świata 5. Wyprawa dookoła świata 6. Odkrycia Jamesa Cooka</p>	<p>staci: Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana – zna daty: pierwszej wyprawy Krzysztofa Kolumba (1492 r.), ekspedycji Vasco da Gamy (1497–1498 r.), wyprawy Ferdynanda Magellana i Juana Elcaño (1519–1522 r.) – wymienia przyczyny oraz skutki wypraw odkrywczych Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana.</p>	<p>staci: Amerigo Vespucciego, Jamesa Cooka – zna daty ekspedycji Jamesa Cooka (1768–1779 r.) – wskazuje na mapie trasy wypraw Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana – omawia przebieg wypraw Krzysztofa Kolumba i Ferdynanda Magellana – przedstawia skutki wielkich odkryć geograficznych dla państw europejskich – charakteryzuje proces kolonizowania Nowego Świata – wyjaśnia znaczenie wypraw Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana i Jamesa Cooka dla rozwoju światowej wymiany handlowej.</p>	<p>staci: Vasco Núñez de Balboa, Giovanniego Cabota, Jacques’a Cartiera, Francis Drake’a – zna daty: trzeciej wyprawy Krzysztofa Kolumba (1498 r.), wypraw Vasco Núñez de Balboa (1513 r.), Giovanniego Cabota (1497 r.), Jacques’a Cartiera (1534 r.) i Francis Drake’a (1577–1580 r.) – określa motywów działań zdobywców Nowego Świata – charakteryzuje stosunek Europejczyków do Indian – opisuje wyprawy odkrywcze do Nowego Świata zorganizowane w XVI w. – omawia zasięg odkryć Jamesa Cooka.</p>	<p>staci: Giovanniego da Verrazana, Pedra Cabrala – zna daty: odkrycia Brazylii przez Pedra Cabrala (1500 r.), wyprawy Giovanniego da Verrazana (1524 r.) – wyjaśnia motywów i skutki wyprawy Francis Drake’a dookoła świata – opisuje trudności, z którymi zmagali się odkrywcy europejscy na przełomie XV i XVI w.</p>	<p>Europejczyków do Indian i Nowego Świata – ocenia wpływ wielkich odkryć geograficznych na sytuację polityczną i gospodarczą w Europie.</p>
----------------------------	---	---	--	--	--	--

<p>3. Europejczycy w Nowym Świecie</p>	<p>1. Konkwistadorzy w Ameryce Środkowej 2. Podbój imperium Inków 3. Początki rywalizacji o kolonie w XVI wieku</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: konkwista, konkwistadorzy – omawia przyczyny, przebieg i skutki podbojów Hernána Cortésa oraz Francisca Pizarra – wymienia nazwy obszarów, na których Europejczycy rozpoczęli w XVI w. kolonizację.</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci: Hernána Cortésa, Francisca Pizarra, Elżbiety I Tudor – zna daty: wyprawy Hernána Cortésa do państwa Azteków (1519 r.), podboju Inków przez Francisca Pizarra (1532–1533 r.), klęski Wielkiej Armady (1588 r.) – wymienia nazwy cywilizacji prekolumbijskich – wyjaśnia, jakie czynniki miały wpływ na sukcesy konkwistadorów – charakteryzuje stosunek zdobywców europejskich do plemion indiańskich.</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci: Montezumy, Atahualpy, Karola V Habsburga – zna daty: podpisanie traktatów w Tordesillas (1494 r.) i Saragossie (1529 r.) – wskazuje na mapie podział kolonialny Ameryki z XVI–XVII w. – przedstawia osiągnięcia cywilizacji prekolumbijskich – opisuje kolonialny podział świata w XVI w.</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci: Tupaca Amaru, Tupaca Amaru II – przedstawia sposoby rywalizacji o kolonie w XVI w. – opisuje okoliczności powstania hiszpańskiego imperium kolonialnego w XVI w. – wymienia gospodarcze i polityczne przyczyny przystąpienia Anglików, Francuzów oraz Holendrów w XVI w. do rywalizacji o kolonie.</p>	<p>Uczeń: – ocenia postępowanie konkwistadorów i politykę państw europejskich wobec rdzennych mieszkańców Nowego Świata.</p>
<p>4. Początki gospodarki światowej</p>	<p>1. Skutki ekologiczne i kulturowe wielkich odkryć 2. Handel ko-</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, ka-</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „złoty trójkąt”, system nakładczy, manufaktu-</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu wymiana ekologiczna (kolumbijska) – zna daty wojny</p>	<p>Uczeń: – zna datę utworzenia angielskiej Kompanii Wschodnioindyjskiej (1600 r.)</p>	<p>Uczeń: – ocenia znaczenie wykorzystywania pracy niewolników z Czarnego Łądu</p>

	<p>lonialny</p> <p>3. Rywalizacja o wpływy gospodarcze</p> <p>4. Początki kapitalizmu</p>	<p>pitalizm</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia nazwy towarów, które umożliwiły rozwój handlu kolonialnego – podaje nazwy państw europejskich, które osiągnęły największe korzyści ze światowej wymiany handlowej w XVI–XVIII w. – omawia cechy charakterystyczne kapitalizmu – opisuje warunki transportu i pracy niewolników afrykańskich w epoce nowożytnej. 	<p>ra, giełda, bank</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia skutki rozprzestrzeniania się w Ameryce chłob pochodzących z Europy – opisuje przemiany kulturowe będące efektami kolonizowania Nowego Świata – omawia znaczenie niewolnictwa dla rozwoju kolonii w Nowym Świecie – prezentuje przemiany gospodarcze w Europie, które sprzyjały rozwojowi kapitalizmu – wymienia przyczyny ukształtowania się rynku światowego w epoce nowożytnej – wyjaśnia wpływ wielkich odkryć geograficznych na powstanie kapitalizmu. 	<p>siedmioletniej (1756–1763 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – podaje skutki wymiany ekologicznej dla Europy i Nowego Świata – omawia rozwój handlu kolonialnego – opisuje funkcjonowanie wymiany handlowej w „złotym trójkącie” – przedstawia najważniejsze etapy rywalizacji państw europejskich o wpływy gospodarcze na terytoriach zamorskich – prezentuje zasięg ekspansji kolonialnej państw europejskich w XVIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia wpływ handlu kolonialnego na przemiany gospodarcze w Europie Zachodniej – przedstawia skutki rywalizacji państw europejskich o wpływy gospodarcze na świecie. 	<p>dla rozbudowy mocarstw kolonialnych</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ europejskiej ekspansji kulturowej, gospodarczej i politycznej na sytuację krajów kolonizowanych.
IV. Wiek XIX						

<p>1. Niepodległe państwa w Nowym Świecie</p>	<p>1. Kolonie północnoamerykańskie w XVIII wieku 2. Początek walk o niepodległość 3. Międzynarodowe skutki rewolucji amerykańskiej 4. Kolonie hiszpańskie w Ameryce na początku XIX wieku 5. Zerwanie związków z Hiszpanią 6. Ameryka dla Amerykanów</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: zasada restauracji, Święte Przymierze, izolacjonizm – omawia rolę postaci Jerzego Waszyngtona – zna daty: wojny o niepodległość USA (1775–1783 r.), ogłoszenia <i>Deklaracji niepodległości Stanów Zjednoczonych</i> (4 lipca 1776 r.), kongresu wiedeńskiego (1814–1815 r.) – przedstawia przykłady dążeń niepodległościowych mieszkańców kolonii angielskich w Ameryce Północnej – wyjaśnia, na czym polegała amerykańska polityka izolacjonizmu.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Kreole, Metysi – omawia rolę postaci: Simona Bolívara, Jamesa Monroe’a – zna daty: wojny siedmioletniej (1756–1763 r.), bitwy pod Lexington (1775 r.), bitwy pod Yorktown (1781 r.), zawarcia pokoju w Wersalu (1783 r.), ogłoszenia doktryny Monroe’a (1823 r.) – opisuje przebieg walk o niepodległość mieszkańców kolonii brytyjskich w Ameryce Północnej – wskazuje przelomowe momenty walk mieszkańców kolonii brytyjskich o niepodległość – prezentuje zdobywanie niepodległości przez państwa Ame-</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci José de San Martína – zna daty: zawarcia pokoju paryskiego (1763 r.), zebrania się Kongresu Kontynentalnego w Filadelfii (1774 r.), proklamowania niepodległości Argentyny, Paragwaju oraz Republiki Kolumbii (1810–1823 r.), Meksyku (1821 r.) i Brazylii (1822 r.) – wskazuje na mapie kierunki ekspansji amerykańskiej w XIX w. – przedstawia reakcje kolonistów na restrykcyjną politykę Wielkiej Brytanii – wyjaśnia, co miało wpływ na kształtowanie się amerykańskiej świadomości narodowej</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci: Miguela Hidalgo, Agustína de Iturbide, François Dominique’a Toussainta, Piotra I (cesarza Brazylii) – zna daty: wprowadzenia opłaty stemplowej (1765 r.), ogłoszenia niepodległości Haiti (1804 r.), bitwy pod Ayacucho (1824 r.), II wojny o niepodległość USA (1812–1814 r.) – wymienia międzynarodowe skutki rewolucji amerykańskiej – porównuje społeczeństwa Stanów Zjednoczonych oraz nowych państw Ameryki Łacińskiej z pierwszej połowy XIX w.</p>	<p>Uczeń: – porównuje i ocenia skutki walk o niepodległość mieszkańców kolonii brytyjskich oraz hiszpańskich dla kształtowania się nowego układu sił na świecie.</p>
--	---	---	--	---	---	---

			ryki łaćcińskiej – określa znaczenie postanowień uczestników kongresu wiedeńskiego dla utrwalenia starego porządku w Europie.	– charakteryzuje sytuację gospodarczo-społeczną w koloniach hiszpańskich na początku XIX w.		
2. Nowy kolonializm	1. Walka z handlem niewolnikami 2. Imperium Królowej Wiktorii 3. Indie – „perła w koronie brytyjskiej” 4. Państwo Środka i „wiek upokorzeń” 5. Wyścig kolonialny w Afryce	Uczeń: – omawia rolę postaci królowej Wiktorii – zna daty: „wielkiego buntu” w Indiach (1857–1859 r.), incydentu w Faszodzie (1898 r.), II wojny burskiej (1899–1902 r.) – wyjaśnia, co zdecydowało o potędze kolonialnej Wielkiej Brytanii – tłumaczy, dlaczego Indie nazywano „perłą w koronie brytyjskiej” – wymienia nazwy państw, które zabiegały o wpływy gospodarcze w Chi-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu dominium – zna daty: ustanowienia formalnego zakazu handlu niewolnikami (1815 r.), zniesienia niewolnictwa w USA (1863 r.), podboju Algierii przez Francuzów (1830–1847 r.), otwarcia Kanału Sueskiego (1869 r.) – podaje korzyści, które przyniosła Francuzom kolonizacja Algierii – omawia organizację kolonii brytyjskich w XIX w. – opisuje politykę brytyjską wobec In-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Aborygeni – zna daty: zawarcia traktatu nankińskiego (1842 r.), utworzenia Dominium Kanady (1867 r.), Związku Australijskiego (1901 r.) i Związku Południowej Afryki (1910 r.) – przedstawia rolę Australii w imperium kolonialnym Wielkiej Brytanii – omawia stosunek kolonizatorów do rdzennej ludności Australii – wymienia skutki brytyjskiej polityki gospodarczej wobec	Uczeń: – zna daty: zniesienia niewolnictwa w Wielkiej Brytanii (1833 r.), Portugalii (1869 r.), Brazylii (1888 r.) i we Francji (1848 r.) – prezentuje etapy znoszenia niewolnictwa w XIX w. – przedstawia działalność brytyjskiej Kompanii Wschodnioindyjskiej oraz skutki jej polityki dla metropolii i kolonii.	Uczeń: – ocenia politykę Brytyjczyków wobec rdzennej ludności ich kolonii – ocenia metody, za których pomocą obce mocarstwa w XIX w. uzależniły od siebie Chiny.

		nach.	dii – przedstawia przyczyny i skutki wyścigu kolonialnego w Afryce – wymienia przejawy i skutki zależności Chin od obcych mocarstw w XIX w. – określa główne kierunki ekspansji kolonialnej Brytyjczyków i Francuzów.	Indii – prezentuje podział kolonialny Afryki – określa skutki I wojny opiumowej dla Chin.		
3. Konflikty kolonialne	1. Przeciw kolonizatorom 2. Bunt sipajów 3. Powstania w Chinach 4. Powstanie Mahdiego 5. Konflikty w południowej Afryce	Uczeń: – zna daty: Wielkiego Buntu w Indiach (1857–1859 r.), powstania tajpingów (1851–1864 r.), powstania bokserów (1898–1901 r.) – wymienia przyczyny nasilania się konfliktów między ludnością podbitą a kolonizatorami – wyjaśnia, co zdecydowało o klęskach ponoszonych przez ludność tubylczą w	Uczeń: – omawia rolę postaci Mahdiego – zna daty powstania Mahdiego (1881–1899 r.) – wyjaśnia, dlaczego Chińczycy nie byli zainteresowani obustronną wymianą handlową z Europejczykami – wymienia przykłady konfliktów kolonialnych w Azji i Afryce – przedstawia przy-	Uczeń: – omawia rolę postaci Horatia Kitchenera – zna daty: bitwy nad Little Bighorn (1876 r.), bitwy pod Omdurmanem (1898 r.) – wyjaśnia, jak powstanie sipajów wpłynęło na zmianę sposobu organizacji imperium Brytyjczyków – opisuje przyczyny, przebieg i skutki	Uczeń: – omawia rolę postaci: Abd al-Kadira, Czaki – zna daty: bitwy nad IIsy (1846 r.), proklamowania republiki w Chinach (1911 r.) – wyjaśnia wpływ nowoczesnej techniki na ekspansję Europejczyków w Afryce – przedstawia skutki konfliktów Amerykanów z Indianami	Uczeń: – ocenia skutki konfliktów kolonialnych dla mieszkańców kolonii mocarstw europejskich.

		zmaganiach z kolonizatorami.	czyny, przebieg i skutki buntu sipajów w Indiach oraz wojen burskich w południowej Afryce.	powstania Mahdiego – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki powstań: tajpingów oraz bokserów.	– opisuje reakcję europejskiej opinii publicznej na powstanie „bokserów”.	
4. Gospodarka w okresie imperializmu	1. Rola kolonii w epoce industrialnej 2. Szlaki oceaniczne 3. Kolej a kolonizacja 4. Administrowanie koloniami	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu industrializacja – przedstawia skutki kolonizacji Afryki i wpływów państw europejskich na tym kontynencie – wymienia powody ekspansji kolonialnej w XIX w. – opisuje proces industrializacji w XIX w.	Uczeń: – omawia rolę postaci Ferdinanda de Lessepsa – zna daty: otwarcia Kanału Sueskiego (1869 r.) i Kanału Panamskiego (1914 r.) – wskazuje na mapie Kanał Sueski i Kanał Panamski oraz wyjaśnia ich znaczenie dla rozwoju komunikacji i handlu – przedstawia wpływ rozbudowy sieci kolejowej na rozwój gospodarczy kolonii.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu imperializm – omawia rolę postaci Leopolda II – zna datę konferencji dyplomatycznej w Berlinie (1884 r.) – przedstawia rywalizację o kontrolę nad szlakami oceanicznymi i portami w XIX w. – opisuje metody administrowania koloniami przez władze metropolitalne.	Uczeń: – zna datę ukończenia budowy Kolei Transsyberyjskiej (1916 r.) – wyjaśnia, na czym polegała odmienność statusu Konga na przełomie XIX i XX w. od pozycji innych kolonii europejskich.	Uczeń: – ocenia cele dokonanych w XIX w. inwestycji mocarstw światowych w koloniach.
5. Brzemie białego człowieka	1. Stosunek Europejczyków do ludności skolonizowanej	Uczeń: – omawia rolę postaci Cecila Rhodesa – wyjaśnia znaczenie wiersza Rudyarda	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu orientalizm – omawia rolę postaci Rudyarda Ki-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu transfer kulturowy – omawia rolę po-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie imperializmu dla brytyjskiej polityki kolonialnej	Uczeń: – ocenia stosunek Europejczyków do ludności skolonizowanej w XIX i XX

	<p>2. Ideologia imperialna</p> <p>3. Skutki kolonializmu dla ludności pozaeuropejskiej</p> <p>4. Krytyka kolonializmu</p> <p>5. Wpływ kolonializmu na kulturę europejską</p>	<p>Kiplinga <i>Brzemie białego człowieka</i></p> <p>– wymienia podstawowe założenia ideologii imperialnej.</p>	<p>plinga</p> <p>– wymienia czynniki, które wpłynęły na poczucie wyższości kolonizatorów nad ludnością kolonii</p> <p>– opisuje stosunek Europejczyków do kolonizowanych ludów</p> <p>– przedstawia skutki kolonializmu dla społeczeństw metropolii kolonialnych oraz ludności kolonii w XIX i XX w.</p>	<p>staci Alberta Schweitzera</p> <p>– wymienia przyczyny nasilania się krytyki ideologii imperialnej</p> <p>– przedstawia argumenty przeciwników kolonializmu</p> <p>– prezentuje wpływ kolonializmu na kulturę Europejczyków w XIX w.</p> <p>– określa skutki wykorzystywania w posiadłościach zamorskich rozwiązań technologicznych z metropolii.</p>	<p>– wymienia przykłady postaw krytycznych wobec polityki kolonialnej</p> <p>– określa przyczynę protekcjonalnego stosunku kolonizatorów do społeczeństw pozaeuropejskich i ich kultury</p> <p>– podaje przykłady wymiany kulturowej pomiędzy Europą a resztą świata.</p>	<p>w.</p> <p>– ocenia politykę imperialną mocarstw światowych do czasu wybuchu I wojny światowej.</p>
<p>6. Świat wobec dominacji mocarstw kolonialnych</p>	<p>1. Japonia: od izolacji do otwarcia na świat</p> <p>2. Reformy w Japonii</p> <p>3. Podboje japońskie i wojna z Rosją</p> <p>4. Niepowodzenie euro-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty wojny rosyjsko-japońskiej (1904–1905 r.)</p> <p>– wymienia reformy mające doprowadzić do modernizacji Japonii w XIX w.</p> <p>– określa czynniki sprzyjające zainicjo-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu szogun</p> <p>– omawia rolę postaci Mutsuhito</p> <p>– zna daty: początku reform cesarza Mutsuhito (1867 r.), bitwy pod Cuszimą (1905 r.)</p> <p>– określa przyczyny</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: wojny japońsko-chińskiej (1894–1895 r.), aneksji Korei przez Japonię (1910 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny i przejawy polityki izolacji Japonii od reszty świata</p> <p>– omawia przyczyny</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Menelika II, Mathew Perry’ego</p> <p>– zna datę przymusowego nawiązania przez Japończyków kontaktów z USA (1853 r.)</p> <p>– opisuje przebieg rywalizacji o wpływy</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia skutki modernizacji Japonii w XIX i na początku XX w.</p> <p>– ocenia wpływ polityki mocarstw kolonialnych na radykalizację nastrojów społecznych na świecie.</p>

	pejskich prób kolonizacji 5. Początki ruchów niepodległościowych w koloniach	waniu ruchów niepodległościowych w koloniach.	reform wprowadzonych przez cesarza Mutsuhito – wskazuje na mapie kierunki ekspansji japońskiej z XIX w. – opisuje wczesny etap działalności Mahatmy Gandhiego w północnej Afryce i Indiach – wyjaśnia międzynarodowe znaczenie klęski Rosji w wojnie z Japonią.	oraz skutki wojen Japonii z Chinami i Rosją – wymienia nazwy państw afrykańskich i azjatyckich, które w XIX w. były niepodległe.	w Afganistanie i Etiopii – wyjaśnia, dlaczego Afganistan i Etiopia zachowały niepodległość w okresie kolonializmu.	
V. Na drodze do globalizacji						
1. Sojusznik z Atlantyku	1. Stany Zjednoczone w XIX wieku 2. „Ziemia obiecana” 3. Polityka zagraniczna USA w drugiej połowie XIX wieku 4. I wojna światowa 5. Wspaniałe lata 20.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: secesja, imigracja, ententa, państwa centralne, Liga Narodów – zna daty: uchwalenia konstytucji USA (1787 r.), wojny secesyjnej (1861–1865 r.), I wojny światowej (1914–1918 r.), krachu na giełdzie nowojorskiej (1929	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: konfederacji, unioniści, „zasada otwartych drzwi”, kinematografia, kultura malsowa, interwencjonizm – omawia rolę postaci: Thomasa Woodrowa Wilsona, Franklina Delano Roosevelta	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu nieograniczona wojna podwodna – zna daty: zakupienia przez USA Alaski (1867 r.), rozpoczęcia przez Niemcy nieograniczonej wojny podwodnej (1917 r.), ogłoszenia planu Wilsona (1918 r.), ogłoszenia pro-	Uczeń: – zna datę wojny amerykańsko-hispańskiej (1898 r.) – omawia wpływ wynalazków na życie Amerykanów i gospodarkę USA – wymienia główne cele oraz kierunki amerykańskiej polityki zagranicznej u progu II wojny świa-	Uczeń: – ocenia wpływ USA na przebieg I wojny światowej – ocenia znaczenie programu pokojowego Wilsona dla zapewnienia bezpieczeństwa międzynarodowego.

	<p>5. Wielki kryzys i <i>New Deal</i> 6. Od izolacjonizmu do zaangażowania</p>	<p>r.) – przedstawia przyczyny oraz skutki imigracji Europejczyków do USA w XIX i XX w. – wymienia przyczyny dynamicznego rozwoju gospodarczego USA pod koniec XIX i na początku XX w.</p>	<p>– zna daty: przystąpienia USA do I wojny światowej (1917 r.), kapitulacji Niemiec (11 listopada 1918 r.), zawarcia traktatu wersalskiego (28 czerwca 1919 r.), ogłoszenia <i>New Deal</i> (1932 r.) – prezentuje rozwój gospodarczy Stanów Zjednoczonych w pierwszej połowie XIX w. – przedstawia strukturę społeczną imigrantów w USA w drugiej połowie XIX w. – wyjaśnia, na czym polegała i jakie miała skutki „zasada otwartych drzwi” stosowana wobec Chin – opisuje okoliczności zakończenia amerykańskiej polityki izolacjonizmu w</p>	<p>gramu <i>lend-lease</i> (1941 r.) – określa znaczenie wojny secesyjnej dla rozwoju USA – wymienia nabytki terytorialne USA z drugiej połowy XIX w. – przedstawia rolę USA podczas I wojny światowej – omawia amerykańską politykę zagraniczną po zakończeniu I wojny światowej – opisuje życie gospodarcze i społeczne w USA w latach 20. XX w. – wyjaśnia, jakie znaczenie miała I wojna światowa dla pozycji międzynarodowej Stanów Zjednoczonych.</p>	<p>towej.</p>	
--	--	--	--	---	---------------	--

			<p>okresie I wojny światowej</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa przyczyny, przejawy i skutki wielkiego kryzysu – wymienia założenia <i>New Deal</i> – opisuje konsekwencje ekonomiczne I wojny światowej dla USA. 			
<p>2. Stany Zjednoczone demokratycznym supermocarstwem</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. II wojna światowa 2. Plan Marshalla 3. Rywalizacja supermocarstw 4. Stany Zjednoczone wobec Ameryki Łacińskiej i Azji 5. Od odprężenia do „gwiazdnych wojen” 6. „Żandarm świata” 7. Wyzwania geopolityczne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: zimna wojna, żelazna kurtyna, „bogata Północ”, „biedne Południe” – omawia rolę postaci Michaiła Gorbaczowa – zna daty: ataku na Pearl Harbor (1941 r.), utworzenia NATO (1949 r.), załamania się rządów komunistycznych w państwach Europy Wschodniej (1989 r.) – prezentuje prze- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: doktryna powstrzymywania, „gwiazdne wojny”, „praska wiosna”, Jesień Narodów – omawia rolę postaci Harry’ego Trumana – zna daty: realizacji planu Marshalla (1948–1951 r.), utworzenia RFN i NRD (1949 r.), „praskiej wiosny” (1968 r.), zjednoczenia Niemiec (1990 r.), rozpadu ZSRR (1991 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: odprężenie, system wielobiegunowy – omawia rolę postaci: George’a Marshalla, Fidela Castro, Ronalda Reagana – zna daty: wojny koreańskiej (1950–1953 r.), wojny wietnamskiej (1959–1975 r.), kryzysu kubańskiego (1962 r.), rozpoczęcia interwencji zbrojnej w Afganistanie (1979 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: ogłoszenia Sojuszu dla Postępu (1961 r.), przejęcia władzy przez Michaiła Gorbaczowa (1985 r.) – wyjaśnia, dlaczego Amerykanie sprzeciwiali się rządowi Fidela Castro na Kubie – omawia metody stosowane przez Amerykanów w celu zwalczania wpływów komunistycznych w Azji i Ameryce Łacińskiej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia amerykańską politykę zwalczania wpływów komunistycznych na świecie – ocenia wpływ polityki Ronalda Reagana na rozpad ZSRR.

	w XXI wieku	<p>bieg zimnej wojny</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia okoliczności utworzenia i cele NATO – wyjaśnia, dlaczego USA są nazywane „żandarmem świata”. 	<p>r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – prezentuje rolę USA podczas II wojny światowej – wyjaśnia, na czym polegał i jakie miał skutki układ dwubiegunowy funkcjonujący w powojennym świecie – wymienia przyczyny wzrostu znaczenia USA na arenie międzynarodowej po 1945 r. – przedstawia przyczyny powstania i główne założenia doktryny powstrzymywania – określa założenia i skutki planu Marshalla – wyjaśnia, na czym polegał program „gwiazdnych wojen” – określa skutki załamania się systemu komunistycznego. 	<p>r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady zastosowania doktryny powstrzymywania – opisuje rywalizację supermocarstw po II wojnie światowej – określa przyczyny, przebieg i skutki kryzysu kubańskiego oraz interwencji militarnej USA w Wietnamie – wyjaśnia, na czym polegała polityka odprężenia – przedstawia cechy amerykańskiej polityki zagranicznej w latach 80. XX w. – wymienia wyzwania geopolityczne w XXI w. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia różnice w rozwoju gospodarczym supermocarstw – opisuje politykę ZSRR w okresach odprężenia międzynarodowego. 	
3. Kres im-	1. Osłabienie	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

<p>periów kolonialnych</p>	<p>pozycji Europy 2. Indyjska droga do niepodległości 3. Dekolonizacja Indochin 4. Niepodległość Afryki 5. Dziedzictwo kolonizacji europejskiej</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: obywatelskie nieposłuszeństwo, bierny opór, dekolonizacja – omawia rolę postaci Mahatmy Gandhiego – określa, jaką rolę w walce o niepodległość Indii odegrała metoda biernego oporu.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu rok Afryki – omawia rolę postaci Ho Chi Minha – zna daty: utworzenia Indyjskiego Kongresu Narodowego (1885 r.), bitwy pod Dien Bien Phu (1954 r.) – przedstawia wpływ I i II wojny światowej na pozycję mocarstw kolonialnych oraz na nasilenie się nastrojów niepodległościowych w koloniach – prezentuje indyjską drogę do niepodległości – omawia przebieg dekolonizacji w Azji – wymienia skutki wycofania się Europejczyków z kolonii azjatyckich – wyjaśnia, dlaczego rok 1960 nazwano rokiem Afryki.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: ruch państw niezaangażowanych, neokolonializm – omawia rolę postaci Haile Selassie I – zna daty: marszu solnego (1930 r.), ogłoszenia niepodległości Indii i Pakistanu (1947 r.), konferencji w Genewie (1954 r.), powstania ruchu państw niezaangażowanych (1955 r.) – określa wpływ konfliktów światowych na przemiany społeczne i polityczne w posiadłościach kolonialnych – przedstawia brytyjską politykę wobec Indii po zakończeniu II wojny światowej – opisuje przyczyny i skutki sporu pomię-</p>	<p>– omawia rolę postaci: Muhammada Alego Jinnaha, Mobotu Sese Seko – zna daty powstania Demokratycznej Republiki Wietnamu (1945 r.) i Socjalistycznej Republiki Wietnamu (1976 r.) – omawia skutki kompromisu wypracowanego podczas obrad tzw. indyjskiego Okrągłego Stołu – wyjaśnia problem suwerenności postkolonialnych państw afrykańskich.</p>	<p>– ocenia dziedzictwo kolonizacji europejskiej w Azji i Afryce – ocenia wpływ II wojny światowej na ukształtowanie się nowego podziału świata.</p>
-----------------------------------	---	--	---	--	---	--

				<p>dzy Indiami a Pakistanem</p> <ul style="list-style-type: none"> – prezentuje proces dekolonizacji Indochin – wymienia skutki I i II wojny indochińskiej – omawia proces dekolonizacji Afryki. 		
<p>4. Między wolnym handlem a protekcjonizmem</p>	<p>1. Znaczenie handlu zagranicznego</p> <p>2. Modele polityki handlowej</p> <p>3. Współczesny handel światowy i jego problemy</p> <p>4. Porozumienia międzynarodowe dotyczące handlu</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu protekcjonizm – zna daty: wielkiego kryzysu gospodarczego (1929–1933 r.), utworzenia Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (1951 r.), powstania Unii Europejskiej (1993 r.) – wymienia czynniki sprzyjające rozwojowi handlu międzynarodowego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: liberalizm gospodarczy, globalna gospodarka wolnorynkowa – omawia rolę postaci: Roberta Schumana, Jeana Monneta – zna daty: zawarcia traktatów rzymskich (1957 r.), utworzenia Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (1960 r.), powstania Światowej Organizacji Handlu (1994 r.) – przedstawia długo- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: konferencji w Bretton Woods (1944 r.), zawarcia Układu Ogólnego w sprawie Taryf Celnych i Handlu (1947 r.), kryzysu paliwowego (1973 r.), utworzenia Północnoamerykańskiej Strefy Wolnego Handlu (1992 r.) – wyjaśnia, w jaki sposób II wojna światowa wpłynęła na zmiany w rozwoju handlu międzynarodowego – podaje skutki kry- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia różnice między protekcjonizmem a liberalizmem gospodarczym – omawia czynniki, które umożliwiły ukształtowanie się układu sił gospodarczych zwanego triadą. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia, czy należy znieść wszystkie ograniczenia w wymianie handlowej na całym świecie.

			<p>falowe skutki rozwoju handlu międzynarodowego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia działania służące liberalizacji handlu między państwami członkowskimi EWG – podaje przyczyny liberalizacji handlu międzynarodowego po II wojnie światowej. 	<p>zysu paliwowego z 1973 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze porozumienia międzynarodowe dotyczące handlu. 		
<p>5. Globalizacja – szanse i zagrożenia</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Czym jest globalizacja 2. Przejawy globalizacji 3. Skutki globalizacji 4. Krytycy globalizacji 5. Polska w zglobalizowanym świecie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu globalizacja – wymienia czynniki sprzyjające globalizacji – określa społeczne, polityczne i kulturowe skutki globalizacji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: korporacja międzynarodowa, antyglobaliści – zna datę wybuchu światowego kryzysu gospodarczego (2008 r.) – rozpoznaje przejawy globalizacji – wyjaśnia, które ze skutków globalizacji wybudzą sprzeciw jej krytyków. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: uniformizacja kultury, makrodonaldyzacja – omawia rolę korporacji międzynarodowych w procesie globalizacji – podaje przykłady zagrożeń gospodarczych, społecznych, politycznych i ekologicznych, które wynikają z globalizacji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia różnice w rozwoju globalizacji w różnych regionach świata – omawia miejsce Polski w zglobalizowanym świecie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki globalizacji dla społeczeństw na całym świecie – ocenia pozytywne i negatywne aspekty globalizacji w perspektywie przyszłości państwa oraz społeczeństwa polskiego.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. U źródeł demokracji i republiki						
1. Obywatel w polis ateńskiej	<p>1. Kto był obywatelem Aten?</p> <p>2. Reformy ustrojowe w Atenach</p> <p>3. Demokratyczne Ateny</p> <p>4. Kto sprawował władzę w Atenach?</p> <p>5. „Jedność w różnorodności” – obywatel i obywatelstwo w ujęciu Arystotelesa</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>polis</i>, monarchia, oligarchia, demokracja, tyrania – omawia rolę postaci: Peryklesa, Arystotelesa – zna datę reform Peryklesa (451/450 r. p.n.e.) – prezentuje warunki uzyskania obywatelstwa w starożytnych Atenach – wymienia prawa i obowiązki obywateli <i>polis</i> ateńskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: zgromadzenie ludowe (eklezja), Rada Pięciuset, sąd ludowy (heliaja), kolegium dziesięciu strategów, ostracyzm – omawia rolę postaci: Solona, Klejstenesa – zna daty reform: Solona (594/593 r. p.n.e.) i Klejstenesa (508/507 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie Attykę oraz inne obszary zamieszkane przez Greków – przedstawia wpływ warunków naturalnych Grecji na powstanie i funkcjonowanie greckich 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „strąśnięcie długów”, hoplici, falanga, agora, areopag, „zwierzę polityczne” – zna datę rozpoczęcia okresu tyranii Pizystratów (561 r. p.n.e.) – wymienia sposoby uzyskiwania obywatelstwa <i>polis</i> ateńskiej – omawia położenie obywateli ateńskich w VI w. p.n.e. i jego wpływ na reformy ustrojowe w Atenach – przedstawia funkcjonowanie i kompetencje instytucji demokratycznych w 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: dem, ostrakon – omawia rolę postaci Aspazji z Miletu – zna datę spisania prawa przez Drakona (621 r. p.n.e.) – tłumaczy, w jaki sposób zmiana taktyki wojennej wpłynęła na społeczność <i>polis</i> – przedstawia znaczenie agory dla funkcjonowania demokracji w Atenach. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ reform: Solona, Klejstenesa i Peryklesa na sytuację społeczno-polityczną obywateli ateńskich.

			<p><i>poleis</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia reformy: Solona, Klejstenesa i Peryklesa – prezentuje prawa poszczególnych grup społecznych w <i>polis</i> ateńskiej. 	<p>Atenach</p> <ul style="list-style-type: none"> – prezentuje poglądy Arystotelesa na temat miejsca i roli obywateli w greckich <i>poleis</i> – przedstawia udział obywateli Aten w sprawowaniu władzy. 		
<p>2. Republika rzymska i jej obywatele</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Władze republikańskie 2. Walka o prawa polityczne plebejuszy 3. Kim był obywatel Rzymu? 4. Podboje rzymskie a upadek republiki 5. Jak można uzyskać obywatelstwo? 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: republika, cesarstwo – zna okres istnienia republiki (509–31 r. p.n.e.) – tłumaczy sposób nabywania obywatelstwa w starożytnym Rzymie – przedstawia prawa i obowiązki obywateli rzymskich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: patrycjusze, plebejusze, zgromadzenia ludowe (komicja), senat, dyktator, konsul, pretor, cenzor, edyl, kwesor, trybun ludowy, <i>ius sanguinis</i> (prawo krwi), naturalizacja, <i>ius soli</i> (prawo ziemi) – omawia rolę postaci: Oktawiana Augusta, Karakalli – zna okresy istnienia: monarchii rzymskiej (753–509 r. p.n.e.) i cesarstwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>civitas</i>, pryncypat, dominat, bezpieczeństwa (apatryda) – omawia rolę postaci: Tarkwiniusza Pysznego, Dioklecjana, Cyclerona – zna datę utworzenia urzędu trybunów ludowych (V w. p.n.e.) – pokazuje na mapie rozwój terytorialny Rzymu do II w. n.e. – prezentuje wpływ konfliktu między patrycjuszami a plebe- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia wpływ podbojów rzymskich na przemiany ustrojowe w państwie – wyjaśnia, na czym polega zjawisko bezpieczeństwa i omawia jego konsekwencje. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje prawa obywateli starożytnych Aten i Rzymu z prawami obywateli współczesnych państw.

			(31 r. p.n.e. – 476 r. n.e.) oraz datę wydania przez Karakallę edyktu (212 r. n.e.) – wymienia nazwy urzędów funkcjonujących w republikańskim Rzymie i określa kompetencje urzędników.	juszami na zmiany ustrojowe w Rzymie – przedstawia ustrój Rzymu republikańskiego – omawia sposoby uzyskiwania obywatelstwa w starożytności i obecnie.		
3. Tradycja antycznej demokracji i republiki w późniejszych epokach	1. Republiki w średniowieczu 2. Obywatele średniowiecznych miast 3. Republika Niderlandów 4. Demokratyczne i republikańskie tradycje polskiej szlachty	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: republika miejska, autonomia – wymienia warunki uzyskiwania obywatelstwa miejskiego w średniowieczu.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: patrycjat, rada miejska, ława sądowa, demokracja szlachecka, sarmatyzm – wskazuje na mapie Republikę Zjednoczonych Prowincji i Rzeczpospolitą Obojga Narodów – omawia przyczyny i skutki odradzania się republik miejskich w Italii – przedstawia zakres autonomii średniowiecznych miast	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: doża, Signoria, Wielka Rada, Stany Generalne – zna daty: odrodzenia się republik miejskich w Italii (VIII w.), proklamowania Republiki Niderlandów (1588 r.) – wskazuje na mapie republiki miejskie w Italii i Nowogród Wielki – omawia ustrój Republiki Weneckiej – tłumaczy wpływ tradycji antycznych	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: domicyl, wilkierz – porównuje zasady uzyskiwania obywatelstwa w starożytnych Atenach i Rzymie oraz w miastach średniowiecznych.	Uczeń: – ocenia wpływ tradycji demokracji i republikańskiego Rzymu na powstanie oraz funkcjonowanie średniowiecznych republik kupieckich, Republiki Niderlandów i Rzeczypospolitej.

			<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje okoliczności powstania i funkcjonowanie Republiki Zjednoczonych Niderlandów – wymienia przyczyny ukształtowania się demokracji szlacheckiej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> na szlachecką ideologię sarmatyzmu – opisuje wpływ tradycji antycznych na funkcjonowanie Rzeczypospolitej. 		
II. Królowie i poddani						
1. Władcy średnio-wiecznej Europy	<ul style="list-style-type: none"> 1. Królestwo Franków i jego relacje z Kościołem 2. Cesarstwo uniwersalistyczne 3. Cezaropapizm czy papocezaryzm? 4. Wyprawy krzyżowe 5. Jak przedstawiano pochodzenie władzy monarchicznej? 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Karola Wielkiego, Ottona I, Ottona III – zna daty koronacji cesarskich: Karola Wielkiego (800 r.) i Ottona I (962 r.) – wymienia obowiązki przypisane w średniowieczu cesarzowi i papieżowi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Chlodwiga, Pepina Krótkiego, Karola Łysego, Lotara, Ludwika Niemieckiego, Grzegorza VII, Henryka IV, Innocentego III – zna daty: chrztu Chlodwiga (496 r.), traktatu z Verdun (843 r.), ogłoszenia <i>Dictatus papae</i> (1075 r.), synodu w Clermont (1096 r.) – pokazuje na mapie podział państwa Franków na mocy traktatu z Verdun 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Urbana II, Kaliksta II, Henryka V – zna daty: powstania Państwa Kościelnego (756 r.), ukorzenia się Henryka IV w Canossie (1077 r.), zawarcia konkordatu wormackiego (1122 r.) – przedstawia historię Europy po upadku Imperium Rzymskiego – prezentuje relacje między państwem Franków a Kościołem 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia i ocenia koncepcje cesarstwa uniwersalistycznego: Karola Wielkiego, Ottona I i Ottona III. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia średniowieczne teorie dotyczące pochodzenia władzy monarchicznej – ocenia realne możliwości stworzenia cesarstwa uniwersalistycznego w średniowieczu.

			<p>oraz Państwo Kościelne</p> <ul style="list-style-type: none"> – prezentuje założenia cesaropapizmu i papocezaryzmu – opisuje spór między cesarstwem a papieżem w średniowieczu – przedstawia poglądy Innocentego III. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia postanowienia konkordatu wormackiego – omawia średniowieczne teorie dotyczące pochodzenia władzy monarszej – wyjaśnia, jakie konsekwencje dla rywalizacji cesarzy i papieży miały wyprawy krzyżowe. 		
2. Feudalizm w średniowieczu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Czym był feudalizm? 2. Drabina feudalna 3. System lenny 4. Poddaństwo chłopów 5. Skutki feudalizmu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: feudalizm, wasal, senior, lenno, pańszczyzna – omawia obowiązki wasala i seniora. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: hołd lenny, inwestytura, drabina feudalna, poddaństwo, renta feudalna, czynsz – opisuje funkcjonowanie systemu wasalno-lennego – tłumaczy, na czym polegało poddaństwo gruntowe, osobiste i sądowe chłopów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: gospodarka naturalna, akt komendacji, akt prekaryjny – omawia zasady średniowiecznej gospodarki naturalnej – prezentuje wpływ feudalizmu na władzę królewską. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>homagium</i>, suzeren – przedstawia wpływ systemu wasalno-lennego na sposób życia przedstawicieli różnych warstw społecznych w średniowiecznej Europie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki feudalizmu dla społeczeństwa i gospodarki europejskiej.
3. Miasta średniowiecznej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Od upadku do rozkwitu miast 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: lokacja, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: wójt, ła- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: prawo 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu Związek 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie urbanizacji dla

<p>Europy</p>	<p>2. Lokacje miejskie 3. Prawo lokacyjne 4. Samorząd miejski 5. Średniowieczne miasto i jego cechy charakterystyczne 6. Cechy i gildie</p>	<p>cech, gildia, rada miejska – prezentuje przebieg procesu lokacji miasta i wymienia korzyści, które uzyskiwali jego mieszkańcy – przedstawia zadania oraz funkcje średniowiecznych cechów i gildii.</p>	<p>wa, burmistrz, rajca, ławnik, ratusz, patrycjat, pospólstwo, plebs – omawia organizację i kompetencje samorządu miejskiego – wymienia cechy charakterystyczne średniowiecznego miasta – opisuje strukturę średniowiecznego mieszczaństwa.</p>	<p>lokacyjne, zasadzca, konsul, doża, „partacze”, hanza – zna daty ustanowienia praw: magdeburskiego (1037 r.) i lubeckiego (1225 r.) – przedstawia proces odradzania się miast w średniowiecznej Europie – wymienia korzyści, które przynosiła miastom przynależność do hanz.</p>	<p>Hanzeatycki (Hanza) – omawia przyczyny upadku miast na początku średniowiecza.</p>	<p>rozwoju gospodarczego w średniowieczu i współcześnie.</p>
<p>4. Kształtowanie się parlamentaryzmu europejskiego</p>	<p>1. Początki parlamentaryzmu angielskiego 2. Organizacja i działanie parlamentu angielskiego 3. Stany Generalne we Francji 4. Kompetencje Stanów Generalnych</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: stan, monarchia stanowa, parlament, Stany Generalne – zna daty powstania: parlamentu angielskiego (1265 r.) i Stanów Generalnych we Francji (1302 r.) – wymienia cechy charakterystyczne monarchii stanowej.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Wielka karta swobód</i>, Izba Lordów, Izba Gmin – omawia rolę postaci: Jana bez Ziemi, Filipa IV Pięknego – zna datę wydania <i>Wielkiej karty swobód</i> (1215 r.) – wskazuje na mapie państwa, w których powstały reprezen-</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: kortezy, landtagi, sobór ziemski – omawia rolę postaci Bonifacego VIII – zna datę powstania soboru ziemskiego w Rosji (1549 r.) – przedstawia przyczyny ukształtowania się reprezentacji stanowej w Anglii</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Althing, <i>Wielka karta Leónu</i>, Hoftag, Riksdag, <i>impeachment</i>, parowie, lordowie – omawia rolę postaci: Henryka II, Tomasza Becketa, Szymona de Montfort – zna daty: powstania islandzkiego Al-</p>	<p>Uczeń: – ocenia wpływ przemian organizacji i funkcjonowania parlamentu angielskiego na współczesny parlamentaryzm – ocenia skutki ukształtowania się reprezentacji stanowej dla państwa i władzy królewskiej.</p>

	5. Zgromadzenia stanowe w innych krajach europejskich		<p>tacje stanowe</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia organizację i działanie parlamentu angielskiego – przedstawia kompetencje parlamentu angielskiego – prezentuje organizację i działanie Stanów Generalnych we Francji – wymienia kompetencje Stanów Generalnych we Francji. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje pozycję poszczególnych stanów społecznych w monarchiach: angielskiej i francuskiej – wymienia przyczyny zwołania Stanów Generalnych we Francji – opisuje warunki, które musiały zaistnieć w państwach, aby powstały w nich reprezentacje stanowe. 	<p>thingu (ok. 930 r.), pierwszych obrad kortezów w Królestwie Leónu (ok. 1188 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny i skutki konfliktu królów angielskich z duchowieństwem – prezentuje organizację i kompetencje zgromadzeń stanowych w innych krajach europejskich – porównuje okoliczności powstania zgromadzeń stanowych w Anglii i we Francji. 	
III. Absolutyzm czy republika?						
1. Obywatele czy poddani?	<p>1. Prawa człowieka i prawa obywatela</p> <p>2. Absolutyzm we Francji</p> <p>3. Rewolucja angielska i jej skutki</p> <p>4. Nowożytne teorie umowy</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja, dyktatura, monarchia parlamentarna – omawia rolę postaci: Johna Locke’a, Charles’a de Montesquieu (Monteskiu- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: poddaństwo państwowe, lord protektor, <i>Habeas Corpus Act</i>, „chwalebna rewolucja”, umowa społeczna – omawia rolę po- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: akty nawigacyjne, <i>Deklaracja praw</i> – omawia rolę postaci: Armanda Jędrasiewicza, Richelieu, Ludwika XIV, Karola I, Karola II, Jakuba II, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „spisek prochowy”, torysi, wigowie – omawia rolę postaci: Thomasa Smitha, Jakuba I, Guya Fawkesa, Ludwika III, Jules’a Mazarina 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ poglądów oświeceniowych na temat umowy społecznej i funkcjonowania państwa na współczesne systemy demokratyczne oraz udział

	społecznej	<p>sza), Jeana-Jacques'a Rousseau, Woltera</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna datę ogłoszenia republiki w Anglii (1649 r.) – wymienia cechy charakterystyczne angielskiej monarchii parlamentarnej. 	<p>staci: Niccola Machiavellego, Jeana Bodina, Olivera Cromwella, Thomasa Hobbesa</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wybuchu wojny domowej w Anglii (1642 r.), zatwierdzenia <i>Habeas Corpus Act</i> (1679 r.), „chwalebnej rewolucji” (1688 r.) – prezentuje okoliczności „chwalebnej rewolucji” – przedstawia poglądy filozofów dotyczące umowy społecznej i jej realizacji. 	<p>Marii II Stuart, Wilhelma III Orańskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: bitwy pod Naseby (1645 r.), uchwalenia aktów nawigacyjnych (1651 r.) – tłumaczy, jak w XVI i XVII w. rozumiano prawa człowieka oraz prawa obywatela – opisuje cechy charakterystyczne monarchii absolutnej na przykładzie Francji – wymienia przyczyny rewolucji angielskiej – przedstawia przebieg angielskiej wojny domowej i jej wpływ na przemiany ustrojowe w Anglii. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: „spisku prochowego” (1605 r.), wydania <i>Instrumentu rządzenia</i> (1653 r.), objęcia tronu angielskiego przez Karola II (1660 r.) – prezentuje poglądy filozofów na temat mającego u podstaw idee oświeceniowe funkcjonowania nowoczesnego państwa. 	obywateli w rządzeniu państwem.
2. Elementy feudalizmu w czasach nowożytnych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dualizm gospodarczy w Europie 2. Szlachta a pozostałe grupy społeczne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, pańszczyzna 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: dualizm gospodarczy, folwark pańszczyźniany, uwłaszczenie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: pańszczyzna sprzężajna, komornicy – zna datę wydania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: połowiczny system dzierżawy, gospodarka dzierżawna 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ systemu gospodarczego na życie ludności w czasach nowożytnych i

	<p>3. Folwark szlachecki</p> <p>4. Jak zanikło poddaństwo chłopów?</p>	<p>– wymienia cechy charakterystyczne gospodarki europejskiej na zachód i wschód od Łaby.</p>	<p>– zna daty: zniesienia poddaństwa osobistego w Księstwie Warszawskim (1807 r.), uwłaszczenia w Galicji (1848 r.), uwłaszczenia w Królestwie Polskim (1864 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie umowną granicę podziału gospodarczego Europy</p> <p>– omawia gospodarcze skutki wielkich odkryć geograficznych</p> <p>– opisuje funkcjonowanie folwarku szlacheckiego</p> <p>– wymienia powinności chłopów wobec panów feudalnych</p> <p>– przedstawia etapy procesu uwłaszczenia na ziemiach polskich pod trzema zaborami.</p>	<p><i>Statutu toruńskiego</i> (1520 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny przemian społeczno-ekonomicznych w XVI w.</p> <p>– prezentuje rolę gospodarczą i społeczną szlachty</p> <p>– wyjaśnia znaczenie <i>Statutu toruńskiego</i> dla rozwoju gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Polsce</p> <p>– omawia przemiany społeczno-gospodarcze oraz polityczne, które doprowadziły do eliminacji elementów feudalizmu w Europie.</p>	<p>(czynszowa)</p> <p>– porównuje rozwój gospodarczy na zachodzie i wschodzie Europy w XVI–XVIII w. oraz ocenia następstwa dostrzeżonych różnic.</p>	<p>obecnych.</p>
3. Rzeczpo-	1. Początki	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

<p>spolita – królestwo czy republika?</p>	<p>polskiego parlamentaryzmu 2. Obrady sejm walnego 3. Wolna elekcja 4. Sejmiki ziemskie 5. Sądy ziemskie i trybunały szlacheckie</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: sejm walny, senat, izba poselska, <i>liberum veto</i>, <i>Nihil novi</i>, sejmik ziemski – zna daty: zwołania pierwszego dwuizbowego sejm walnego (1493 r.), uchwalenia konstytucji <i>Nihil novi</i> (1505 r.), pierwszego zastosowania <i>liberum veto</i> (1652 r.) – omawia strukturę i zasady działania sejm walnego.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: sąd ziemski, <i>Artykuły henrykowskie</i>, sejm zwyczajny (ordynaryjny), sejm nadzwyczajny (ekstraordynaryjny), sejm konwokacyjny, sejm elekcyjny – omawia rolę postaci: Jana Olbrachta, Władysława Ścińskiego, Stefana Batorego – zna datę uchwalenia <i>Artykułów henrykowskich</i> (1573 r.) – prezentuje okoliczności zwołania pierwszego sejm walnego – wymienia i opisuje poszczególne etapy prac sejm walnego – wymienia rodzaje sejmów – tłumaczy, w jaki sposób przywileje wpłynęły na potęgę polityczną szlachty.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: konstytucja, rugi poselskie, Trybunał Koronny, Trybunał Litewski, interreks – prezentuje genezę polskiego parlamentaryzmu – tłumaczy wpływ konstytucji <i>Nihil novi</i> na funkcjonowanie polskiego parlamentaryzmu – omawia kompetencje szlacheckich sądów ziemskich – przedstawia rolę, uprawnienia oraz zasady funkcjonowania sejmów konwokacyjnych i elekcyjnych – wymienia rodzaje szlacheckich sejmików ziemskich i prezentuje ich funkcje.</p>	<p>– porównuje organizację parlamentu angielskiego i sejm walnego w Rzeczypospolitej – ocenia skutki stosowania przez szlachtę <i>liberum veto</i>.</p>	<p>– porównuje oraz ocenia uprawnienia parlamentów: francuskiego, angielskiego i Rzeczypospolitej.</p>
<p>4. Szlachta</p>	<p>1. Jak powstał</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>

<p>i magnateria</p>	<p>stan szlachecki? 2. Przywileje szlacheckie 3. Rozwarstwienie stanu szlacheckiego 4. Wzrost potęgi magnatów 5. Oligarchia magnacka</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: przywilej szlachecki, oligarchia magnacka – omawia rolę postaci: Ludwika Węgierskiego, Władysława Jagiełły, Kazimierza Jagiellończyka – zna daty nadania przywilejów: koszyckiego (1374 r.), jedlnieńsko-krakowskiego (1430–1433 r.), cerekwicko-nieszawskiego (1454 r.), radomskiego (1505 r.) – wymienia cechy charakterystyczne szlachty jako stanu społecznego – wymienia cechy charakterystyczne oligarchii magnackiej.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: magnaci, średnia szlachta, infamia, banicja, klientelizm, latyfundium – omawia rolę postaci: Jana Olbrachta, Aleksandra Jagiellończyka, Jana Kazimierza – zna daty nadania przywilejów: czerwńskiego (1422 r.), warckiego (1423 r.), piotrkowskiego (1496 r.) – wymienia postanowienia przywilejów szlacheckich – przedstawia proces kształtowania się stanu szlacheckiego – wymienia i charakteryzuje warstwy stanu szlacheckiego – prezentuje przyczyny, przejawy i skutki wzrostu potęgi magnatów.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: nobilitacja, szlachta zagrodowa (zaściankowa), „gołota”, herb, zawołanie, ordynacja – omawia rolę postaci: Janusza Radziwiłła, Bogusława Radziwiłła – przedstawia przyczyny i skutki rozwarstwienia stanu szlacheckiego – tłumaczy, w jakich okolicznościach szlachcic mógł utracić prawa obywatelskie i jakie były tego skutki – prezentuje styl życia polskiej magnaterii.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu nowa magnateria – omawia rolę postaci: Samuela Zborowskiego, Hieronima Radziejowskiego, Krzysztofa Opalińskiego, Andrzeja Karola Grudzińskiego – przedstawia wpływ kryzysu w XVII w. na przemiany społeczne i polityczne w Rzeczypospolitej – prezentuje wpływ przywilejów na rolę szlachty i króla w państwie.</p>	<p>– ocenia wpływ wzrostu potęgi magnatów na sytuację społeczną, gospodarczą i polityczną Rzeczypospolitej – omawia i ocenia postawy magnaterii wobec zagrożenia państwowości polskiej – ocenia wpływ oligarchii magnackiej na funkcjonowanie państwa polskiego.</p>
<p>5. Z królem</p>	<p>1. Konfederacja</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>

<p>lub przeciw niemu</p>	<p>cje i rokosze 2. Rokosz Zebrzydowskiego 3. Rokosz Lubomirskiego 4. W obronie kraju 5. Konfederacja targowicka</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: konfederacja, rokosz, elekcja <i>viritim</i>, konfederacja barska, konfederacja targowicka – omawia rolę postaci: Zygmunta I Starego, Zygmunta Augusta, Zygmunta III Wazy, Jana Kazimierza, Stanisława Augusta Poniatowskiego – zna daty konfederacji: barskiej (1768–1772 r.) i targowickiej (1792 r.) – tłumaczy, dlaczego targowica (konfederacja targowicka) stała się symbolem zdrady narodowej.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: egzekucja praw i dóbr, rokosz Zebrzydowskiego, rokosz Lubomirskiego – omawia rolę postaci: Mikołaja Zebrzydowskiego, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego, Stanisława Szczęsnego Potockiego, Franciszka Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego – zna daty rokoszy: Zebrzydowskiego (1606–1607 r.) i Lubomirskiego (1665–1666 r.) – wymienia cechy charakterystyczne konfederacji i rokoszy jako wyrazów szlacheckiego buntu – przedstawia przyczyny, cele i skutki konfederacji: barskiej i targowickiej.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: elekcja <i>vivente rege</i>, „wojna kokosza”, konfederacja tyszowiecka – omawia rolę postaci: Jana Zamojskiego, Stefana Czarnieckiego – zna daty: „wojny kokoszej” (1537 r.), bitwy pod Guzowem (1607 r.), konfederacji tyszowieckiej (1655 r.), bitwy pod Mątwami (1666 r.) – wymienia przyczyny, cele i skutki „wojny kokoszej” – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rokoszy: Zebrzydowskiego oraz Lubomirskiego – prezentuje przyczyny, cele i skutki konfederacji tyszowieckiej.</p>	<p>– omawia rolę postaci: Stanisława Lanckorońskiego, Józefa Pułaskiego, Michała Krasińskiego – wyjaśnia, dlaczego rokosze i konfederacje miały destrukcyjny wpływ na życie polityczne w Rzeczypospolitej.</p>	<p>– ocenia postawy przywódców rokoszy – ocenia zjawisko oligarchizacji życia politycznego w Rzeczypospolitej – ocenia różne postawy polskiej szlachty wobec władzy królewskiej i racji stanu.</p>
<p>6. Polskie</p>	<p>1. Obywatel</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>

<p>wzorce obywatela</p>	<p>w Rzeczypospolitej Obojga Narodów 2. Propozycje reform ustrojowych 3. Nowa koncepcja narodu</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu sarmatyzm – omawia rolę postaci: Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Piotra Skargi – zna datę wydania <i>Konstytucji 3 maja</i> (1791 r.) – przedstawia społeczne i obywatelskie idee A. Frycza Modrzewskiego – prezentuje założenia sarmatyzmu.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: „czarna procesja”, prawo o miastach – omawia rolę postaci: Stanisława Leszczyńskiego, Stanisława Konarskiego, Stanisława Staszica, Jana Dekerta – zna daty: „czarnej procesji” (1789 r.), uchwalenia prawa o miastach (1791 r.) – tłumaczy, dlaczego termin obywatele początkowo dotyczył jedynie przedstawicieli stanu szlacheckiego – prezentuje XVIII-wieczne propozycje reform ustrojowych – przedstawia proces nabywania praw przez mieszczan w XVIII w.</p>	<p>– prezentuje wpływ reformacji na rozwój nowych idei społecznych na ziemiach polskich – omawia przyczyny krytyki szlacheckiej idei „złotej wolności” – wyjaśnia, na czym polegała nowa koncepcja narodu ukształtowana w XVIII w. – przedstawia ewolucję pojęcia obywatel na gruncie polskim.</p>	<p>– omawia rolę postaci: Kallimacha, Biernata z Lublina, Jana Ostroroga – porównuje i ocenia postulaty reform: S. Leszczyńskiego, S. Konarskiego i S. Staszica – porównuje rozważania na temat pozycji obywatela w państwie w polskiej i zachodnioeuropejskiej publicystyce politycznej.</p>	<p>– ocenia XVIII-wieczne propozycje reform ustrojowych – omawia i ocenia wpływ wydarzeń z przełomu XVIII i XIX w. na przemiany społeczne na ziemiach polskich.</p>
<p>IV. Wiek rewolucji</p>						
<p>1. Wielkie rewolucje</p>	<p>1. Dlaczego wybuchła</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie</p>	<p>Uczeń: – ocenia wpływ</p>

	<p>rewolucja amerykańska? 2. Wojna o niepodległość 3. Wybuch rewolucji 4. Francja republiką 5. Terror jakobinów i upadek rewolucji</p>	<p>terminów: <i>Deklaracja niepodległości Stanów Zjednoczonych, Deklaracja praw człowieka i obywatela</i> – omawia rolę postaci: Jerzego Waszyngtona, Benjamina Franklina – zna daty: wybuchu wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych (1774 r.), ogłoszenia <i>Deklaracji niepodległości Stanów Zjednoczonych</i> (4 lipca 1776 r.), zburzenia Bastylji (14 lipca 1789 r.), uchwalenia <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> (26 sierpnia 1789 r.) – przedstawia zasady spisane w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i>.</p>	<p>terminów: <i>Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki</i>, jakobini, przewrót termidoriański – omawia rolę postaci: Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego, Ludwika XVI, Maximiliena de Robespierre’a – zna daty: uchwalenia <i>Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki</i> (1787 r.), ogłoszenia Francji republiką (wrzesień 1792 r.), dojścia do władzy jakobinów (1793 r.), przewrotu termidoriańskiego (lipiec 1794 r.) – wymienia bezpośrednie przyczyny wojny kolonii angielskich o niepodległość – prezentuje zasady ustrojowe Stanów Zjednoczonych Ame-</p>	<p>terminów: „bostońskie picie herbaty”, Zgromadzenie Narodowe, Konstytuanta, Zgromadzenie Przewodawcze (Legislatura), Konwent Narodowy – omawia rolę postaci: Thomasa Jeffersona, Johna Adamsa – zna daty: „bostońskiego picia herbaty” (1773 r.), bitwy pod Saratogą (1777 r.), bitwy pod Yorktown (1781 r.), zwołania Stanów Generalnych (1789 r.), uchwalenia pierwszej konstytucji francuskiej (wrzesień 1791 r.), egzekucji Ludwika XVI (styczeń 1793 r.), uchwalenia „konstytucji roku III” (1795 r.) – wskazuje na mapie obszary Francji, na</p>	<p>nie terminów: sankiuloci, I koalicja antyfrancuska, „konstytucja roku III” – omawia rolę postaci: Thomasa Paine’a, Marie Josepha de La Fayette’a, Wilhelma von Steubena – zna daty: bitwy pod Lexington (1775 r.), traktatu pokojowego, którego zawarcie zakończyło wojnę o niepodległość Stanów Zjednoczonych (1783 r.), wybuchu powstania w Wandei (1793 r.) – omawia relacje pomiędzy Wielką Brytanią a koloniami angielskimi w Ameryce Północnej – prezentuje losy Ludwika XVI w czasie rewolucji – przedstawia i ocenia dyktatorskie</p>	<p><i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> na współczesne prawa człowieka – ocenia wpływ rewolucji: amerykańskiej oraz francuskiej na koncepcje państwa i prawa.</p>
--	--	--	---	---	---	--

			<p>ryki</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia okoliczności wybuchu rewolucji francuskiej – przedstawia stosunek społeczeństwa do rewolucji – wymienia główne etapy rewolucji francuskiej. 	<p>których doszło do wystąpień kontrrewolucyjnych</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje przebieg wojny kolonii brytyjskich w Ameryce Północnej o niepodległość – prezentuje sytuację społeczno-ekonomiczną we Francji w XVIII w. – tłumaczy realne i symboliczne znaczenie zdobycia Bastylji. 	<p>rzędy jakobinów.</p>	
<p>2. Rewolucje społeczne</p>	<p>1. Wiosna Ludów</p> <p>2. Sztuka w służbie rewolucji</p> <p>3. Ideologia socjalistyczna</p> <p>4. Rewolucja w Rosji w latach 1905–1907</p> <p>5. Rok 1917 w Rosji</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Wiosna Ludów, rewolucja lutowa, rewolucja październikowa – omawia rolę postaci: Karola Marksa, Fryderyka Engelsa, Włodzimierza Lenina – zna daty: Wiosny Ludów (1848–1849 r.), rewolucji lutowej w Rosji (marzec 1917 r.), rewolucji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja przemysłowa, socjalizm, komunizm, socjalizm naukowy – omawia rolę postaci: Giuseppe Garibaldi, Ludwika Napoleona Bonaparte, Franciszka Józefa I – zna daty rewolucji: we Francji i w Belgii (1830 r.), a także w 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: socjalizm utopijny, <i>Manifest komunistyczny</i>, rewizjonizm, reformizm – omawia rolę postaci: Giuseppe Mazziniego, Mikołaja II, Piotra Stołypina – zna daty wybuchu Wiosny Ludów: w państwach włoskich (styczeń 1848 r.), we 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: mieniszewicy, bolszewicy, <i>Manifest październikowy</i> – omawia rolę postaci: Karola X, Ludwika Filipa, Klemensa von Metternicha, Ferdynanda I – zna daty: pokoju w Brześciu Litewskim (marzec 1918 r.), zamordowania cara 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ rewolucji na sztukę – ocenia cele i skuteczność reformizmu – ocenia wpływ ideologii demokratycznej i socjalistycznej na ruchy rewolucyjne – ocenia rządy bolszewików w Rosji.

		<p>październikowej (listopad 1917 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny i skutki Wiosny Ludów – prezentuje przyczyny oraz skutki rewolucji: lutowej i październikowej w Rosji. 	<p>Rosji (1905–1907 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie kraje, w których doszło do rewolucji w 1830 r. i wystąpienie Wiosny Ludów – omawia społeczne skutki rewolucji przemysłowej i ich wpływ na rozwój nowych ideologii – przedstawia założenia socjalizmu, socjalizmu utopijnego i komunizmu – wymienia przyczyny i skutki rewolucji w Rosji z lat 1905–1907 – prezentuje rządy bolszewików w Rosji. 	<p>Francji (luty 1848 r.), w państwach niemieckich i Austrii (luty 1848 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny oraz skutki rewolucji: we Francji i w Belgii w 1830 r. – prezentuje przebieg Wiosny Ludów: we Francji, w państwach włoskich, niemieckich i Austrii – przedstawia okoliczności, które wpłynęły na ukształtowanie się rewizjonizmu i reformizmu. 	<p>Mikołaja II i jego rodziny (lipiec 1918 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – tłumaczy, jaką rolę odgrywała sztuka w czasach rewolucji – porównuje rewolucyjny terror jakobinów i bolszewików – przedstawia znaczenie XIX-wiecznych rewolucji dla demokratyzacji życia w Europie. 	
<p>3. Społeczeństwo bez państwa</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Początki anarchizmu 2. Anarchizm czy komunizm? 3. Anarchizm w XX wieku 4. Anarchiści 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu anarchizm – omawia rolę postaci: Michaiła Bakunina, Piotra Kropotkina – wymienia przyczyny 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu antyglobalizm – omawia rolę postaci: Pierre’a Proudhona, Edwarda Abramowskiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: anarchokunizm, anarchosyndykalizm, związki zawodowe – omawia rolę postaci Williama God- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Luigiego Luicheniego, Leona Czolgosa, Jeana Jacques’a Élisée Reclusa – przedstawia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia stosunek anarchistów do państwa i władzy.

	na ziemiach polskich 5. Anarchiści współcześnie	ny ukształtowania się anarchizmu – przedstawia metody działania anarchistów.	– przedstawia ideologiczne podstawy anarchizmu – omawia działalność anarchistów na ziemiach polskich – prezentuje przyczyny rozwinęcia się doktryny anarchistycznej w drugiej połowie XIX w.	wina – wyjaśnia, za jakim modelem organizacji społeczeństwa opowiadał się Pierre Proudhon – wskazuje główną przyczynę sporu pomiędzy anarchistami a komunistami.	wpływ anarchosyndykalizmu na działalność związków zawodowych w Hiszpanii i Stanach Zjednoczonych – prezentuje i ocenia wpływ anarchizmu na współczesne subkultury młodzieżowe oraz ruch antyglobalistyczny.	
4. Komuna Paryska	1. Powstanie III Republiki Francuskiej 2. Okoliczności proklamowania Komuny Paryskiej 3. Upadek Komuny Paryskiej 4. Represje wobec komunistów 5. Kobiety we francuskich rewolucjach	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Komuna Paryska – zna okres walk Komuny Paryskiej (18 marca – 18 maja 1871 r.) – przedstawia cele i skutki walk Komuny Paryskiej.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Rada Komuny, komunardzi – omawia rolę postaci Jarosława Dąbrowskiego – zna daty: powstania III Republiki Francuskiej (wrzesień 1870 r.), wojny francusko-pruskiej (1870–1871 r.) – przedstawia przyczyny walk Komuny Paryskiej – prezentuje działalność	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu <i>Międzynarodówka</i> – omawia rolę postaci: Napoleona III, Louisa Adolphe’a Thiersa, Floriana Trawińskiego, Walerego Wróblewskiego – zna daty: klęski Francuzów pod Sedanem (wrzesień 1870 r.), zawarcia traktatu pokojowego w Wersalu (maj 1871 r.) – przedstawia wpływ	Uczeń: – omawia rolę postaci Léona Gambetty – przedstawia rolę kobiet w rewolucjach francuskich.	Uczeń: – ocenia znaczenie walk Komuny Paryskiej dla XIX-wiecznego ruchu rewolucyjnego.

			ność Rady Komuny – wymienia przyczyny upadku Komuny Paryskiej.	wojny francusko-pruskiej na walki Komuny Paryskiej – tłumaczy, dlaczego w walkach Komuny Paryskiej brali udział Polacy.		
V. Ku demokratycznej Rzeczypospolitej						
1. Obywatele odrodzonej Rzeczypospolitej	1. Odbudowa państwowości 2. Powszechne prawo wyborcze 3. Od demokracji do sanacji 4. Wybory brzeskie 5. Prawa obywatelskie w konstytucjach II Rzeczypospolitej 6. Konflikty społeczne w II Rzeczypospolitej 7. Konflikty narodowościowe w II	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: konstytucja marcowa, konstytucja kwietniowa – omawia rolę postaci Józefa Piłsudskiego – zna daty: ogłoszenia niepodległości przez Polskę (11 listopada 1918 r.), uchwalenia konstytucji: marcowej (1921 r.) i kwietniowej (1935 r.) – przedstawia ustrój polityczny II Rzeczypospolitej ustanowiony w konstytucjach: marcowej i kwietniowej.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu sanacja – omawia rolę postaci Jędrzeja Moraczewskiego – zna datę przewrotu majowego (1926 r.) – wskazuje na mapie tereny zwartej osadnictwa mniejszości narodowych w II Rzeczypospolitej – przedstawia początki kształtowania się II Rzeczypospolitej – prezentuje zakres praw obywatelskich w konstytucjach: marcowej i kwiet-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wybory brzeskie, proces brzeski, „getto ławkowe”, strajk rolny – zna daty: powołania rządu J. Moraczewskiego (listopad 1918 r.), pierwszych wyborów do sejmu w II Rzeczypospolitej (styczeń 1919 r.), wyborów brzeskich (1930 r.), procesu brzeskiego (1931–1932 r.) – tłumaczy, na czym polegał demokratyczny charakter II Rzeczypospolitej na początku jej istnienia	Uczeń: – omawia rolę postaci Zofii Moraczewskiej – zna datę strajku powszechnego w Krakowie (1923 r.) – przedstawia i ocenia politykę II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych.	Uczeń: – porównuje oraz ocenia zakres praw obywatelskich w konstytucjach: marcowej i kwietniowej.

	Rzeczypospolitej		niowej – opisuje wielonarodową strukturę społeczną II Rzeczypospolitej.	– omawia okoliczności zamachu majowego.		
2. Władza i społeczeństwo w PRL	1. Komunistyczne władze w Polsce do 1956 roku 2. Wydarzenia poznańskie i odwilż październikowa 3. Jak powstała opozycja? 4. Marzec '68 5. Grudzień '70	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: poznański Czerwiec, wydarzenia marcowe, Grudzień '70 – omawia rolę postaci: Bolesława Bieruta, Władysława Gomułki, Edwarda Gierka – zna daty: uchwalenia <i>Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej</i> (1952 r.), poznańskiego Czerwca (28–30 czerwca 1956 r.), wydarzeń marcowych (1968 r.), wystąpienia grudniowych na Wybrzeżu (1970 r.) – przedstawia skutki przejęcia władzy w	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, kult jedności, odwilż październikowa – omawia rolę postaci: Stanisława Miłkołajczyka, kard. Stefana Wyszyńskiego, Jacka Kuronia, Adama Michnika – zna daty: powstania Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (1948 r.), odwilży październikowej (1956–1957 r.) – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki poznańskiego Czerwca – omawia przyczyny, przebieg i skutki	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej, „mała stabilizacja”, „partyzanci”, czarny czwartek – omawia rolę postaci: Józefa Różańskiego, Józefa Cyrankiewicza – zna daty: utworzenia Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej (1945 r.), przeprowadzenia referendum ludowego (1946 r.), uchwalenia „małej konstytucji” (1947 r.), czarnego czwartku w Gdyni (17 grudnia 1970 r.) – prezentuje stosu-	Uczeń: – omawia rolę postaci: Antoniego Słonimskiego, Mieczysława Moczara, Karola Modzelewskiego – zna daty: powołania W. Gomułki na stanowisko I sekretarza KC PZPR (październik 1956 r.), powstania <i>Listu 34</i> (1964 r.) – prezentuje proces przejmowania władzy przez komunistów w powojennej Polsce – przedstawia proces formowania się opozycji w powojennej Polsce.	Uczeń: – ocenia politykę PZPR wobec społeczeństwa.

		Polsce przez komunistów.	Marca '68 – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wystąpień na Wybrzeżu z grudnia 1970 r.	nek władz komunistycznych do społeczeństwa – wymienia cele komunistycznej propagandy – omawia odwilż październikową i „małą stabilizację” z czasów rządów W. Gomułki – przedstawia okoliczności powstania opozycji antykomunistycznej.		
3. Opozycja polityczna w PRL	1. Początki opozycji 2. O wolne związki zawodowe 3. Rozprawa z opozycją 4. Dalsza walka o demokrację	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Komitet Obrony Robotników, postulaty sierpniowe, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”, Okrągły Stół – omawia rolę postaci: Edwarda Gierka, Lecha Wałęsy, kard. Karola Wojtyły, gen. Wojciecha Jaruzeńskiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Służba Bezpieczeństwa, Międzyzakładowy Komitet Strajkowy, Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego – omawia rolę postaci: Jacka Kuronia, ks. Jerzego Popiełuszki – zna daty: strajków czerwcowych (1976	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Studencki Komitet Solidarności, Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela, Wolne Związki Zawodowe – omawia rolę postaci: Antoniego Macierewicza, Stanisława Pyjasa, Anny Walentynowicz, Grzegorza Przemyska – zna daty: założenia	Uczeń: – omawia rolę postaci: Jerzego Andrzejewskiego, Edwarda Lipińskiego, ks. Jana Zieci, Jana Józefa Lipskiego, Kazimierza Świtonia, Andrzeja Gwiazdy, Krzysztofa Wysockiego, Antoniego Sokołowskiego, Bogdana Borusewicz, Andrzeja Kołodzieja	Uczeń: – ocenia rolę organizacji opozycyjnych w walce o demokrację państwa polskiego.

		<p>– zna daty: wyboru kard. K. Wojtyły na papieża (1978 r.), strajku w Stoczni Gdańskiej (14–31 sierpnia 1980 r.), wprowadzenia stanu wojennego (13 grudnia 1981 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki wydarzeń z sierpnia 1980 r.</p>	<p>r.), powstania KOR (1976 r.), ogłoszenia postulatów sierpniowych (17 sierpnia 1980 r.), podpisania porozumień w Gdańsku (31 sierpnia 1980 r.), utworzenia NSZZ „Solidarność” (wrzesień 1980 r.), pacyfikacji górników z kopalni Wujek (16 grudnia 1981 r.), obrad Okrągłego Stołu (6 lutego – 5 kwietnia 1989 r.)</p> <p>– wymienia cele i przedstawia charakter działalności KOR</p> <p>– omawia postulaty wysunięte przez Międzyzakładowy Komitet Strajkowy</p> <p>– przedstawia okoliczności wprowadzenia stanu wojennego w Polsce</p> <p>– prezentuje okoliczności zwołania obrad Okrągłego</p>	<p>WZZ (1978 r.), pierwszej pielgrzymki Jana Pawła II do ojczyzny (1979 r.), podpisania porozumień w Szczecinie (30 sierpnia 1980 r.), zniesienia stanu wojennego (22 lipca 1983 r.)</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania organizacji opozycyjnych w latach 70. XX w.</p> <p>– opisuje wpływ problemów życia codziennego w epoce E. Gierka na stosunek społeczeństwa do władz PRL</p> <p>– wymienia nazwy organizacji opozycyjnych działających w PRL w latach 70. i 80. XX w.</p>	<p>– zna daty powstania: Studenckiego Komitetu Solidarności (1977 r.) i ROP-CiO (1977 r.)</p> <p>– przedstawia rolę Kościoła w walce z władzami komunistycznymi</p> <p>– opisuje postawy społeczeństwa polskiego wobec polityki władz komunistycznych.</p>	
--	--	--	--	---	--	--

			Stołu i decyzje polityczne ich uczestników.			
4. Między utopią a antyutopią	<p>1. Wizje idealnego świata</p> <p>2. Utopia w myśli politycznej</p> <p>3. Antyutopia</p> <p>4. Antyutopie w kinie</p> <p>5. Eugenika – realizacja antyutopii</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: utopia, antyutopia – przedstawia przyczyny oraz sposoby wykorzystywania idei eugenicznych w XIX i XX w. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: socjalizm utopijny, eugenika – omawia rolę postaci: Aldousa Huxleya, George’a Orwella, Stanisława Lema – wymienia przykłady antyutopii (literackich i filmowych) – przedstawia cechy charakterystyczne antyutopii (literackich i filmowych) – porównuje utopie i antyutopie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Platona, Thomasa More’a, Tommasa Campanelli, Francisca Bacona, Ignacego Krasickiego, Roberta Owena, Janusza Zajdla, Francisca Galtona – przedstawia wizje idealnego państwa tworzone na przestrzeni dziejów – wyjaśnia przyczyny ukształtowania się antyutopii. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Louisa Auguste’a Blanqui, Henriego de Saint-Simona, Charles’a Fouriera, Jeana-Baptiste’a Godina – przedstawia znaczenie idei utopijnych w myśli politycznej – wyjaśnia, dlaczego stosowanie zasad eugeniki stanowi zagrożenie dla demokracji oraz praw człowieka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia aktualny stopień rozwoju technologii i nauki w kontekście zagrożenia powstaniem świata przypominającego ten przedstawiony w antyutopiach.